

одлике које су карактеристичне за њихове земљаке. Док се код женскиња народна ношња потпуно изгубила, а примљено је све из вароши, мушкарци су у овом погледу остали патријархалнији. У овим варошицама има становника који се носе исто онако као и космајски сељаци. Има их у приличном броју који се одевају полуварошки-полусељачки, а знатан број је примио варошку ношњу, и то нарочито млађи.

Начин живота је, разуме се, друкчији него у селима. Али се ипак још увек осећају трагови онога што је из села донето. Божић, Крсно Име, Нова Година прослављају се као у варошима али са многим примесама донетим са села. Исти је случај и са осталим обичајима. Ови „варошани“ одлазе на славе, заветине, свадбе и т. д. својим рођацима и пријатељима у суседна села, као што њима њихови рођаци и пријатељи долазе у посету о празницима и светковинама. И тако „варошани“, због својих гостију са села, одржавају и понеке њихове обичаје, а ови опет, угледајући се на „варошане“, примају њихове навике и преносе их у села.

Осећа се ипак да све више превлађује варошки утицај, и већ млађа, друга генерација, изоставља у обичајима и навикама све оно што би је обележило као потомке породица са села.

Па и међу чиновницима има приличан број деце из космајских села. Обично су се по неколико година школовали у већим варошима, али су и као ђаци, за време школских одмора, долазили у своја села и стално са њима одржавали везу. И тако, још млади, под знатним утицајем села, и са навикама које су примили у варошима, долазе као чиновници у ове варошице, жене се често имућнијим девојкама из околине, и живе животом средине у којој су. У овим „чаршијама“ је слабо заступљено, или уопште нема оног становништва, кога у већем броју има у варошицама и варошима старијим по станку у којима се осећају турско источњачки и византиски утицаји. Има само неколико кућа Грка, Цинцара и Јевреја (у Младеновцу 2 куће, у Сопоту 4 куће), али они не само да нису имали никаквог утицаја на „чаршију“, него су неки били под толиким утицајем средине да су напустили своју веру и обичаје и потпуно се претопили. Ова млада и нова насеља патријархалног режима и са становништвом претежно динарског, затим и косовског порекла, у чијим патријархалним карактеристикама има доста примеса западних утицаја, јесу нека врста мостова којима се ове примесе преносе и на околна села у области. Становништво космајских варошица због природе послова којима се баве, принуђени су да често долазе у Београд и друге варошке центре. Из ових места доносе новине, уводе их у своје домове, одакле се оне даље разносе и увлаче обично у имућније домове по селима.

Боривоје М. Дробњаковић,

КИРИЦИЛУК ИВАЊИЧКОГ СТАРОГ ВЛАХА

Кирицилук је био стара и некад једина врста саобраћаја по планинској области око Ивањице. Кирицијало се већином зими, те је овај посао био врло тежак и опасан.¹ За турског времена кириције од

¹ Дмитра, деду Дмитровића из Јасеновице, као кирицију заклали су курјаци на планини Гиљеви код Сјенице.

Јавора носиле су масло, смрзнуто у буразима, у Призрен, а отуда доносили „метохијско вино“ у мешинама. Дед Срећковића са Лисе дуго кирицијајући долазио је до Шар-Планине. Кириције су тога времена одавде ишле у Тузлу за сѐ, у Сарајево за гвожђе, а ишли су и у Беране, Колашин и преко Приштине и Скопља у Ниш. Куповали су често пута сѐ у Неготину и Видину — узимали су по 0,10 дин., а овде продавали по 0,15 дин. Трговали су обично удружени „по дваестина“, у „ановима“ редовно „ноћивали“ и уз пут добивали млеко од планинки за сѐ.

После ослобођења од Турака кирицилук је био развијен у мањој мери. Често пута кириције су празне ишле да по околним варошима купе разну робу и сѐ, па су је продавали по овдашњим варошима.¹ Читави товари вуне и чарапа по кирицијама су слали ивањички трговци на вашаре у Ваљево и Тополу. Сем тога, ивањичке кириције продавале су по јасеничким селима вуну (1,60—2 дин. килограм) и јовову кору за штављење кожа опанчарима у Смедереву, Паланци, Пожаревцу и Гроцкој.² Жито и со куповали су у Паланци, Смедереву, Крагујевцу, Чачку и Краљеву (нарочито „крушевачки дуван“). „Равне земље“ (Шумадија, Посавље и Подунавље), житом богате, привлачиле су врло много „под кирију“ натоварене и од Ивањице дотеране сточарске производе, ракију, суве шљиве и јабуке. Јабуке су највише доносили кириције у Крагујевац и Београд, одакле су односили робу ивањичким трговцима. Кирицилуком су се највише бавили Косовичани, Братљевци, Опаљеничани, Приличани и Рашчићани, а најмање села ближе Голији (Вучак, Медовине и Ерчеге), јер су доста удаљена од главних путева у центру своје области.

Кирицилук се данас око Ивањице све више губи, јер се саобраћај побољшава градњом нових путева, нарочито жељезница. Сем тога, сточарских производа за продају је све мање, жита више даје сама област и имања у Морави око Чачка, а са осталим потребама народ се снабдева по околним варошима.³ Живот је сад уопште шири, а потрошња свега јача, те је товарни коњ слабо превозно средство, управо само за локалну потребу. На коњу се може натоварити највише по две „стране“ од по 50 кграма, сем што се неки мањи део може ставити између ових на средини самара — „у антрешел“.

Сад онајвише „рабацијају“ Лишани због чачанског друма, који кроз њихово село пролази, а мало даље Кушићани и Масковци, опет због јаворског друма. Служе се волујским и коњским колима. Кушићани и Масковци ова држе у Приликама и Ивањици и на њима онајвише односе катран, који купују у златиборској Мокрој Гори, а продају око Ниша. До рата су га куповали по 0,20—0,30 дин., а продавали по 0,40 дин. Отуд доносе жито и со, а често покупују ракију по Драгачеву и ариљским селима, па је продају на Јавору и у Сјеници.

Кирицилук је имао врло јаког утицаја на развитак напреднијег економског и културног живота код народа ове области, а нарочито на његово иселавање. У старије време, под утицајем јако развијеног кири-

¹ Са овог торбарења нарочито је био познат по свима селима неки Михаило Орестијевић из Косовице.

² Јовову кору су узимали по 0,10 дин., а продавали је по 0,40 дин.

³ С. Тројановић је забележио у расправи „Наше кириције“ (Срп. Етнограф. Зборник, књ. XIII, стр. 40.), колико је се људи бавило кирицилуком 1901. г. из шире-административне области Моравичког среза око Ивањице, као и на колико су коња за то време разнели својих земљорадничких и сточарских производа чак до Врање и Пирота.

цилука, развијали су се у народу занати у вези са овим редом: ковачки, самарцијски и мутавцијски. По целој области око Ивањице налазе се остаци од „ковачких вигњева“, као и многа топографска имена и породична презимена постала у вези са ковачким занатом, некад врло много развијеним по селима. По селима су биле многе *ћеране*, у којима су мутавције израђивале од козрине торбе, вреће и покровце.¹ Неколико се породица презива *Самарцићима*.² Кирицилук је код многих појединаца развио смисао и способност за спекулативно-трговачке послове, а нарочито за механски и пекарски занат. Као кириције познавајући добро све пролазне путеве и места, многи су се Старовласи од Ивањице расељавали и као пекари или кафеције економски се истицали (на пр. у Чачку — кафеција Кривокућа, некад на Бумбаревом Брду и Мрчајевцима, сад у Чачку такође кафеција Главинић, у Крагујевцу — пекар Вујовић, Београду — хотелијери Боторићи, пекар Спасојевић и др.). Има их насељених до самог Дунава (на пр. Караклаје у Брестовику, код Грошце и Бабићи у Корбову код Кладова), око Соко Бање (Насеља, XVII, с. 39.) и у Вел. Лаолу код пожаревачког Петровца.

Рад. Ускоковић.

СПЛАШЊАВАЊЕ НИВОА ОХРИДСКОГ ЈЕЗЕРА ОД 1924 ДО 1927 ГОДИНЕ

Познато је, да је ниво Охридског Језера био раније нижи и да је у новије време нарастао. *Ј. Цвијић* помиње пут који је водио поред језера из Охрида за Стругу, и који је данас делимице потопљен, Потопљене путеве помиње *Цвијић*, по казивању рибара, и на северозападној обали код манастира Калишта, и на источној обали код Пештана и Св. Заума. И данас мештани говоре о тим потопљеним путевима. Како је ниво језера од испитивања *Цвијићевих* и даље растао, то се код Охрида стари пут више ни мало не види.

По тврђењу Охриђана око 1912. године ниво је био нижи но данас, како они кажу за 2 метра. Толико зацело није, али има доказа да је ниво отада нарастао. То се, уосталом, у Охриду види и по потопљеним зградама и кућама.

Као главне разлоге рашћењу нивоа *Цвијић* наводи климске промене и нечишћење Дрима код Струге. Доиста, јаки јужни ветрови наносе велике количине песка у Дрим на његовом излазу; излаз се толико заспе да не може да прими довољну количину воде. Ниво језера расте и вода се разлива по равници око Струге.

Око 1870. године Дрим је чишћен, и ако на примитиван начин, те је пењање нивоа било спорије; од како је чишћење престало ниво је нагло растао. Од скора је предузето поново чишћење Дрима модерним багером. Багеровање је почело од села Враништа, 5 км. испод Струге, и ишло ка језеру. Са чишћењем се стигло до близу језера. Колико је утицало багеровање, не може се тачно рећи, јер није потпуно завр-

¹ Од породице Мутапа из Брезове више Ивањице је породица војводе Лазара Мутапа у Прислоници код Чачка.

² Самарцићи из Рокцију причали су ми да је њихов предак — „Стари Самарција“, пореклом од велике херцеговачке породице Зимоњића, досељен од планине Златара у ариљско Добраче, дуго времена радио самарцијски занат.